

Да није реч о одлуци која се приписује једном од најуспешнијих политичара у Балкану – Милу Ђукановићу (неприкосновено влада већ скоро две деценије, што ником другом у Европи није успело) – црногорско признање независности Косова у дану након што је Генерална скупштина Уједињених нација прихватила српску иницијативу да се оцени легалност проглашења косовске државе, могло би деловати као потпуни аутого.

И то не само зато што је одлука о признању независности Косова поново демонстрирала дубину политичке подељености грађана Црне Горе и закомпликовала односе у региону, већ због тога што је тај потез дао озбиљан разлог свим противницима црногорске власти за доношење нимало ласкавог суда о "марионетској држави" која испуњава налоге неких снажнијих центара моћи.

Чињеница да иза одлуке стоји тако искусан политичар као што је Ђукановић, међутим, упозорава на опрез приликом тумачења околности које су довеле до крајње необичне ситуације у којој је, само дан након што је, на седници Генералне скупштине УН-а, подржала захтев Србије, некадашња "братска република" Србији, признањем косовске независности, "забила нож у леђа" (термин српског шефа дипломатије Вука Јеремића). Ђукановић, наиме, у својој богатој биографији има забележене и ситуације у којима је одбио захтеве Запада – као што се то десило 2000. године када није прихватио "савет", високорангираних представника најмоћнијих светских земаља, међу којима је била и америчка државна секретарка Медлин Олбрајт (директно уручен у Херцег Новом и Напуљу) да учествује на савезним изборима на којима је, показало се и без њега, Слободан Милошевић свргнут са власти.

Ако је, дакле, тачна оцена да је црногорска одлука о признању независности Косова резултат подлегања притиску (на шта указује и синхронизација у деловању са Македонијом, још једном врло малом и врло слабом суседном државом) поставља се оправдано питање о каквим је притисцима било реч и зашто су они (овога пута) били тако ефикасни.

ПРИТИСЦИ И ОЧЕКИВАЊА: Небојша Медојевић, лидер опозиционог Покрета за промјене (ПзП), данима је по београдским медијима објашњавао да је на састанку представника опозиције са Ђукановићем (према речима лидера ПзП-а, јединим таквим састанком власти и опозиције досад одржаним) покушавао да добије документ који би потврдио наводе црногорског премијера да је услов ЕУ за убрзање процеса европске интеграције Црне Горе управо признање Косова. "Ништа ми није пружио", тврди Медојевић. Слично кажу и извори блиски српским властима, према којима је и српски премијер Мирко Цветковић током последњег сусрета са Ђукановићем покушавао да од црногорског колеге добије образложење за (у том тренутку још увек само очекивани) политички потез за који је јасно да га Србија не може доживети као акт добросуседских односа. Ни српски премијер, кажу ти извори, није успео да добије никакав убедљивији одговор од уобичајене фразе о жељи да се убрза процес европских интеграција мале приморске државе.

Образлажући у понедељак у Бечу одлуку Подгорице, Ђукановић је рекао да није било "тврдих притисака" већ само "очекивања" европских партнера, те да је процена Црне Горе да је признање Косова "уважавање нечега што је политичка реалност".

"Карактеристика наше државне политике је да слиједимо политичку реалност, а не илузије. Кад год смо поступали тако, доносили смо одлуке које нијесу биле лаке, али се свака од њих показала исправном у веома кратком року послјије доношења", рекао је црногорски премијер.

Тај кратки рок, очигледно, још није прошао. За сада, резултат одлуке о признању Косова јесте извесно "тапшање по рамену" од стране представника појединих западних земаља, али и – заостравање унутарполитичке ситуације у самој Црној Гори (протест опозиције у понедељак завршен је тучом и растеран сузавцем), кварење односа са Србијом (уз солидан потенцијал да, захваљујући неодмереним изјавама једног дела како српских тако и црногорских политичара и јавних личности, тај однос на психолошкој равни буде још гори него што би се закључило на основу одлуке о ускраћивању гостопримства црногорској амбасадорки у Београду) и цветање разних спекулација о томе на какву је врсту притисака Ђукановић, наводно, био присиљен да пристане...

ЗАХТЕВИ: Тако, рецимо, Медојевић говори о Ђукановићевом "личном разлогу" који се "тиче хипотека из прошлости и умешаности у међународни криминал, односно трговину дрогом оружјем и људима". Славиша Губеринић, портпарол просрпске опозиционе Народне странке приметио је да "ограничење суверенитета" Црне Горе не произилази из економских, политичких или безбедносних разлога, већ "искључиво из међународне оптужнице против Мила Ђукановића", која се "као по правилу, у међународној јавности појављује уочи неких догађаја у региону важних за поједине силе, а нестаје чим Ђукановић испуни њихове жеље" (медији су пре десетак дана поново покренули причу о италијанској истрази против Ђукановића). Народна странка, једна од учесница јавног протеста против одлуке о признању Косова, оценила је, чак, да та одлука, због начина на који је донесена – не обавезује ниједну будућу владу.

Истинитост те процене НС-а биће проверена у року још дужем од оног који би, према Ђукановићевим речима, требало да потврди оправданост спорне одлуке. У међувремену, требало би да буде познат ефекат захтева који је неколико опозиционих странака упутило власти на митингу у понедељак – да до среде, 15. октобра, одлука о признавању независности Косова буде повучена. До изласка овог броја "Времена", и Андрија Мандић, лидер Српске народне странке, требало би да оконча штрајк глађу, којим намерава да појача захтев опозиционих странака.

Пре насилно завршеног протеста, опозиција је влади била испоручила три захтева: да повуче одлуку иза које не стоји демократски легитимитет изражен у вољи већине грађана (истраживања показују да око 80 одсто грађана Црне Горе не подржава независност Косова). Опозиција тражи да о том питању буде организовано фер и демократско изјашњавање грађана на референдуму, као и расписивање ванредних парламентарних избора, на којима би се проверила воља грађана "након овакве одлуке за коју Влада није имала легитимитет". Влада би "прихватањем било ког од наведених предлога показала одговорност и предуприједила негативне посљедице своје одлуке,

чиме би омогућила мирно и демократско рјешење кризе коју је сама изазвала", наводи се у том заједничком саопштењу просрпски оријентисаних странака које су организовале улични протест, али и Медојевићевог ПзП-а и Либералне партије, које на протесту не учествују. У понедељак увече на протесту сви ти захтеви су поновљени, а расписивање ванредних избора орочено је до краја године. У случају да власт у датом јој року (среда, у 11 сати) на захтеве не одговори позитивно, најављен је наставак протеста који је полиција, међутим, због насиља, већ у понедељак увече – забранила. Страначки лидери, који су и шефови посланичких група у црногорском парламенту, на протесту у понедељак најавили су и могућност напуштања скупштине и покретање ванпарламентарне борбе за смену режима.

ШТА ДАЉЕ: Тешко је, међутим, замислити да би већ поменути искусни Ђукановић тако лако повукао тако тешку одлуку коју је већ донео. Због тога, чини се, има много више разлога за тумачења и прогнозе дугорочних ефеката актуелног црногорско-српског спора. Најбитнијим, при том, чини се одлука Црне Горе да не предузме реципрочну меру ускраћивања гостопримства српском амбасадору у Подгорици, изјава српског премијера Цветковића да Влада Србије неће прекидати "економске и остале везе са Црном Гором и Македонијом", као и најављени наставак преговора о двојном држављанству које две државе већ воде. Цветковићеву тврдњу да је Влада Србије "повукла потезе из арсенала дипломатских мера" те да "те мере не представљају било какву репресију и нису усмерене на грађане тих земаља" потврђују и информације према којима се ништа неће променити у статусу око 10.000 црногорских студената у Србији (и даље ће имати право да конкуришу за упис на буџетске студије, смештај у домовима итд.). Правило "све по старом" требало би да важи и за начин регулисања пензија, инвалидског и здравственог осигурања, као и за раније договорени режим лечења држављана Србије у Црној Гори и обрнуто. А зашто је, у односу према Црној Гори и Македонији, Србија применила оштрију меру него према другим државама које су признале независност Косова – то је већ део друге, једнако компликоване приче, оне која се бави Србијом, а не Црном Гором.

Када је реч о расплету унутрашње кризе у Црној Гори, према мишљењу подгоричких политичких аналитичара, мала је вероватноћа да ће захтеви опозиције бити прихваћени, јер власт очекује да ће митинзи бити кратког даха. Малу шансу да буде прихваћен захтев за расписивање превремених избора види политички аналитичар Светозар Јовићевић, који је за подгоричке Вијести предвидео да би, у том случају, владајућа коалиција користила тезу о угрожености државе. "Не бих био сигуран да то неће у једном тренутку учинити, нарочито када пусте просрпски блок да са својом реториком и иконографијом довољно искомпромитује опозицију код другог дијела Црне Горе", рекао је Јовићевић.

ИСТАЊЕН КРЕДИТ: Подгорички медији пренели су и тумачење Срђе Павловића, професора канадског Универзитета Алберта, према коме је "признавање косовске независности идеална прилика за ДПС да црногорску политичку сцену изнова вјештачки раслоји на оне који мрзе независну и суверену Црну Гору, и оне који су окренути ка Бриселу, европским интеграцијама и НАТО-у". Према његовом мишљењу, потреба за новом артикулацијом националних хероја и издајника неопходна је ДПС-у, годину дана пред изборе, из најмање три разлога – од којих је први тај што се "њихов

референдумски кредит скоро сасвим истањио". Павловић је оценио и да се "политичко уво међународне заједнице све се чешће окреће ка опозиционим првацима", те да "постоји реална шанса да нека форма опозиционе сарадње резултира окончањем деценијске владавине ДПС-а". Због тога је, према његовом мишљењу, владајућа елита поново посегнула за опробаним оруђем, односно поделама на идентитетским питањима, а "Косово је идеалан терен за овакве подијеле".

Све и да владајућа коалиција процени да јој се исплати да распише ванредне изборе, подела на патриоте и издајнике неће бити једино што ће занимати грађане, како Црне Горе тако и Србије. Многима ће важнији бити економски аспект актуелног затезања односа између две државе, од којих је једна (Црна Гора) од друге (Србије) за само шест месеци ове године, према речима подгоричког професора на Факултету за пословне студије Миленка Поповића, увезла робу вредну 493,65 милиона евра, "што је више од трећине њеног укупног увоза". Поповић упозорава да су црногорски стратешки пројекти везани за Србију (изградња 170 километара пута од Бара до Бољара, на граници са Србијом, реконструкција железничке мреже, прилив од туризма) и процењује да ће признавање независности Косова имати негативне последице на економске односе двеју земаља. Црногорски економски аналитичар Предраг Дрецун, с друге стране, убеђен је да ће велике компаније у Србији утицати на власт у Београду да не води економски рат против Црне Горе. "Не верујем да је Делта спремна да угрози своју инвестицију од 60 милиона еура у Подгорици", оценио је Дрецун, који мисли да је могућ "мањи бојкот црногорске робе на српском тржишту, али да се ништа неће десити ако такво расположење купаца не буде подстицала српска влада". Осим што је, између осталих, српски министар Цветковић одбацио такву могућност, и црногорски министар за економски развој Бранимир Гвозденовић оценио је да "политичка елита Србије због сопствених интереса неће незадовољство испољавати економским опструкцијама привредних веза са Црном Гором, јер је "Црна Гора највећи увозник српске робе и услуга". С обзиром на изјаве с врха, дакле, све идеје о конфискацији имовине, претње о небезбедности "и на небу и на земљи", могле би се, ипак, сврстати у део уобичајеног фолклора. Проблем је "само" у томе што је искуство показало да такве идеје нису увек толико безазлене колико су бесмислене.

Вербална артиљерија

Борислав Пелевић (Српска напредна странка): "Протеривање амбасадорке Црне Горе је преблаг потез. Македонија нас толико не занима, то је ионако полушиптарска држава, али братска Црна Гора нам је зарила нож у леђа. Србија треба да прекине све контакте са Црном Гором, али да води рачуна о 32 одсто грађана те републике српске националности. Ђукановић је склопио нагодбу да буде поштеђен за суђење због шверца цигарета."

Драган Марковић Палма (Јединствена Србија): "Сигуран сам да 80 одсто грађана Црне Горе не мисли као њихово руководство. Предложио сам да престану да лете авиони за Црну Гору, али и да се забрани онима који имају црногорско држављанство да купују имовину у Србији."

Драган Шормаз (Демократска странка Србије): "Ако питате мене шта треба да се уради, требало би свим члановима Владе Републике Црне Горе и њиховим породицама конфисковати комплетну имовину у Србији коју имају, а верујте да имају, одузети је и ставити у фондова за грађане и Србе на Косову и Метохији да виде како је кад не можеш да уђеш у своје."

Мирослав Маркићевић (Нова Србија): "Да ли очекујете, након овога што су урадили, да им дочекамо министре са слатком и водом? То су непријатељи овог народа. Ја отворено кажем, слушајући грађане, да они нису безбедни у Србији. То је истина, да нису безбедни у држави Србији. Ја им поручујем, нису безбедни, не би се добро провели у Србији да се појаве."

Миодраг Вуковић, из Демократске партије социјалиста: "Црна Гора неће увести никакве контрамере уколико Србија, како се најављује, забрани члановима црногорске владе да уђу у Србију, јер верујем да таква одлука никад неће бити донета. Али, уколико таква одлука буде донета, питам се шта ће бити са око 60.000 викендица, колико се процењује да их има у Црној Гори чији су власници Срби? У новој власти Србије су и рециклиране структуре бившег режима, које су и довеле ситуацију у садашње стање."

Време, 16, октобар 2008.